

Cykl koniunkturalny a zmienność marż w polskim przemyśle spożywczym

Próby identyfikacji powiązań między zmiennością marż monopolistycznych i przebiegiem cykli koniunkturalnych mają w ekonomii stosunkowo długą historię. Niemniej jednak nie ma pełnej zgodności co do charakteru cykliczności marż w różnych sektorach gospodarki na tle ogólnych wahań koniunkturalnych. Z punktu widzenia dobrobytu ekonomicznego producentów i konsumentów jednym z ważniejszych sektorów gospodarki jest przemysł spożywczy, którego struktury rynkowe podlegają ustawicznym zmianom. Głównym celem przeprowadzonych badań było określenie charakteru cykliczności marż w polskim przemyśle spożywczym pod względem kierunku i czasu, jak również estymacja zależności między marżami a koniunkturą gospodarczą w latach 2002-2013. Teoretyczne treści rozprawy przygotowano na podstawie studiów i krytycznej analizy źródeł literaturowych, natomiast opracowując jej części empiryczne zastosowano metody statystyczne i modele ekonometryczne umożliwiające estymację marż oraz zależności występujących między nimi i koniunkturą. W celu oszacowania marż użyto metody Roegera oraz metod liczenia w oparciu o marże czynnika pracy. Stwierdzono, że marże w polskim przemyśle spożywczym zachowują się antycyklicznie, zarówno bezwarunkowo, jak i pod wpływem szoków w polityce fiskalnej i monetarnej. Nie uzyskano jednoznacznych dowodów na to, czy zmiany poziomu marż w polskim przemyśle spożywczym poprzedzają zmiany koniunktury gospodarczej. Okazało się, iż zamiast jednokierunkowego oddziaływania mamy do czynienia z wzajemnymi interakcjami, przy czym ich charakter zależy od sposobu szacowania marż. Uzyskane wyniki umożliwiły określenie mechanizmu wzajemnego oddziaływania zmian marż i PKB, zgodnie z którym potencjalne skutki polityki fiskalnej i monetarnej będą się ujawniać w sektorze rolno-żywnościowym.

Słowa kluczowe: cykl koniunkturalny, marże monopolistyczne, polski przemysł spożywczy.

Business cycle and fluctuations of markups in the Polish food industry

Attempts to identify linkages between variability of monopolistic markups and behaviour of business cycles have a long history in economics. Nevertheless, there is no full consensus regarding cyclical nature of markups in various sectors of the economy against the overall economic fluctuations. From the standpoint of economic welfare of the producers and consumers one of the most important sectors of the economy is food industry, which market structures are undergoing continuous changes. The main goal of the conducted research was to identify character of cyclicity of the markups in the Polish food industry as to the direction and time as well as estimation of relationships between markups and economic activity in the years 2002-2013. Theoretical parts of the dissertation were based on the review and critical analysis of the literature sources, whereas to elaborate its empirical parts statistical methods and econometric models enabling estimation of the markups and relationships between them and the economic activity were applied. In order to estimate the markups the Roeger's method and the methods based on calculating labour markups were used. It was found out that the markups in the Polish food industry behave countercyclically, both unconditionally and under fiscal and monetary shocks. A clear evidence of whether changes in the levels of markups precede the changes in the economic activity was not obtained. It appeared that instead of unidirectional influence mutual interactions take place, although their character depends on the way of how the markups are estimated. The obtained results enabled to identify a mechanism of mutual interactions between changes in markups and in the GDP, according to which potential effects of the fiscal and monetary policies will emerge in the agro-food sector.

Key words: business cycle, monopolistic markups, Polish food industry.